

Kampen mot Isil

Taler
Ine Eriksen Søreide

Dato
2 mai 2018

Sted
Stortinget

Omstendigheter
Utenriksministerens redegjørelse om kampen mot Isil

1 President,

La meg først få takke for muligheten til igjen å redegjøre for Norges engasjement i kampen mot Isil og for vår bredere sivile innsats i Irak og Syria.

5

Regjeringen har konsultert regelmessig og grundig med Stortingets organer om våre bidrag i kampen mot Isil. Dette har vært viktig for regjeringens vurderinger og håndtering.

10 Innledningsvis vil jeg takke alle dem som på ulike måter har bidratt og som fortsatt bidrar til bekjempelsen av Isil. Deres innsats er viktig for regional stabilitet og for norsk sikkerhet og verdsettes høyt av regjeringen.

President,

15

Isil har vokst fram i en region destabilisert av sviktende styresett, politisk undertrykking og sekteriske spenninger. Konfliktene i Syria og Irak har bidratt til å skape den største flyktning- og migrasjonsstrømmen til Europa i nyere tid.

20 Fra 2014 ble flere av de viktigste byene i Irak og Syria raskt underlagt Isils terrorvelde. Historiene vi senere kjenner fra byer som Mosul og Raqqa vitner om en terrororganisasjon mer brutal enn noe vi har sett de siste årtiene.

25 Isil utgjorde en betydelig trussel ikke bare i regionen, men også i Vesten og Europa. I terrorgruppens selverklærte hovedsete Raqqa planla Isil en rekke terrorangrep mot Vesten. Mange av disse ble gjennomført i europeiske byer.

30 Verken irakiske eller syriske myndigheter var i stand til å bekjempe
terrorgruppens raske framvekst.

FNs sikkerhetsråd gjorde det helt klart: Det internasjonale samfunnet måtte
benytte alle nødvendige virkemidler for å stanse Isils ødeleggelser.

35 Dette var bakgrunnen for at Norge sluttet seg til den internasjonale koalisjonen
for å bekjempe Isil.

President,

40 I dag står vi på terskelen til en ny fase i kampen mot Isil. Koalisjonen og lokale
aktører har frigjort det meste av områdene Isil tidligere kontrollerte.

Men selv om Isil er betydelig svekket, kontrollerer de fremdeles enkelte lommer i
Syria og de er fremdeles til stede i Irak.

45 En militær innsats er derfor fortsatt nødvendig.

Vi må forvente at gruppen også framover vil forsøke å destabilisere sårbare stater
og områder.

50 Det er bekymring for at Isil styrker seg andre steder, som i Afghanistan, Nord-
Afrika og Sahel. Dette er en utvikling som uroer berørte land og som
koalisjonen og internasjonale organisasjoner følger tett.

55 I tillegg utgjør Isil stadig en alvorlig trussel mot Europa. Selv om en rekke
terrorangrep mot Europa er avverget, har Isil fortsatt evne til å radikalisere,
rekruttere og inspirere til angrep utenfor Syria og Irak. Gruppens såkalte
«virtuelle kalifat» på internett består. Fremmedkrigere og deres retur er også
fremdeles et betydelig problem både i Europa, i Syria og i Irak.

60 Hvordan ulike land håndterer fremmedkrigere og deres familier de kommende
årene, vil påvirke trusselbildet nasjonalt og regionalt. Kampen mot Isil og annen
voldelig ekstremisme må også tas her hjemme.

65 Av de rundt 100 norsktilknyttede fremmedkrigere som har reist til Syria og Irak
er rundt 30 drept. Mellom 30 og 40 befinner seg fortsatt i Isils gjenværende

områder. Om lag 40 har returnert til Norge. Vi kan forvente at kvinner med tilknytning til fremmedkrigere, og barn av disse, vil ønske å returnere.

70 Regjeringens handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme har tiltak rettet også mot denne gruppen.

Vi må arbeide langsiktig og forebyggende for å forhindre rekruttering til voldelig ekstremisme.

75

Det er viktig med en helhetlig FN-innsats i møte med globale sikkerhetstrusler som voldelig ekstremisme og terrorisme. I 2017 etablerte Norge sammen med Jordan en permanent vennegruppe for FNs arbeid med forebygging av voldelig ekstremisme.

80

Norge har også tatt flere internasjonale initiativ for å inkludere ungdom, kvinner og sivil samfunn i forebyggingsarbeidet.

President,

85

Regjeringen har tidligere understreket at kampen mot Isil ikke vil være over når gruppen er territorielt slått. En militær framgang er lite verdt dersom den ikke konsolideres gjennom politiske, sivile og økonomiske tiltak som kan legge grunnlag for en fredelig utvikling over tid.

90

Den internasjonale koalisjonen mot Isil består av 75 stater og organisasjoner og er et sterkt uttrykk for den globale viljen til å stå samlet i kampen mot internasjonal terrorisme.

95 Koalisjonen har helt siden opprettelsen hatt en bred strategi, hvor Isil bekjempes med både militære og sivile virkemidler.

Norge har siden 2014 vært aktive på alle fem områder av koalisjonens innsats.

100 1) Vi stiller med militære styrkebidrag. Forsvarsministeren vil redegjøre nærmere for dette. Vi har vært åpne om våre folkerettslige vurderinger knyttet til styrkebidragene og offentliggjort to notater om det folkerettslige grunnlaget for våre militære bidrag. Så vidt vi vet, er dette første gang at slike folkerettslige vurderinger offentliggjøres i Norge

105

2) Vi bidrar med stabiliseringsmidler til Irak og Syria.

110 3) Vi bidrar til å hindre rekruttering av fremmedkrigere og til å kartlegge fremmedkrigere som forsøker å returnere.

115 4) Våre nasjonale eksperter har deltatt i et arbeid for å analysere Isils finansieringsgrunnlag, spesielt fra olje- og energisektoren. Dette har bidratt til å redusere Isils tilgang til noen av deres viktigste finansieringskilder.

5) Vi bidrar med kompetanse og ressurser til kampen mot Isils propaganda- og rekrutteringsapparat. I samarbeid med koalisjonen har viktige internettaktører blokkert tilgang til store mengder ekstremistisk propaganda.

120 I tillegg er Norge en betydelig humanitær giver til Syria og Irak.

President,

125 Irak er fortsatt i en økonomisk, sosial og sikkerhetsmessig krevende situasjon.

Isil har mistet sitt territorielle kalifat. Men så lenge flere av årsakene til at Isil vokste fram fremdeles er til stede, vil gruppen fortsette å eksistere. Vi ser at Isil fortsetter å utføre angrep, især mot sjiadominerte områder i Irak. Slik bidrar de til ytterligere sekteriske splittelser. På sikt kan dette igjen destabilisere landet og øke faren for en ny voldsspiral.

Den humanitære situasjonen i Irak er krevende.

135 Selv om over halvparten av de internt fordrevne har returnert til sine hjem, er fremdeles er 2,3 millioner irakere flyktninger i eget land. Ikke alle har hjem å vende tilbake til. Det er et betydelig behov for minerydding i store deler av landet. Mange har også opplevd seksuell og kjønnsbasert vold i især under Isils styre, men også etter frigjøringen.

140 En forutsetning for å hindre at Isil eller andre terroristgrupper får fotfeste, er at grunnleggende behov som sikkerhet, arbeidsplasser, mat, helse og skolegang ivaretas av myndighetene.

Umiddelbare stabiliseringstiltak er derfor en hovedprioritering for koalisjonen

framover.

Norge er en betydelig bidragsyter til dette.

150 Regjeringen øker i år støtten til Irak til 350 millioner kroner, inkludert nysalderingen fra desember 2017. Dette er en økning på 20 prosent. Av dette går 260 millioner til stabiliserende og sårbarhetsreduserende tiltak. Det inkluderer støtte til kampen mot seksuell og kjønnsbasert vold, og til å ta vare på de som har blitt utsatt for slik vold.

155 Vi kan vise til gode resultater av den norske innsatsen så langt. Befolkningen i de frigjorte områdene opplever en stadig forbedring av grunnleggende samfunnstjenester.

160 Bare i Mosul har FNs fond for rask stabilisering bidratt til at mer enn 375.000 barn har gjenopptatt skolegangen sin. Dette tallet øker stadig.

President,

165 Gjenoppbygging tar tid. Irak er avhengig av langsiktig bistand fra det internasjonale samfunnet.

Eksempelvis har FN anslått at det vil kunne ta mellom 40 og 50 år å rydde Irak for miner og eksplosiver. Humanitær minerydding er derfor høyt prioritert som
170 del av den norske støtten. I tillegg bidrar Norge langsiktig gjennom blant annet Olje for utvikling-programmet.

Det er imidlertid irakiske myndigheter som har hovedansvaret for stabiliseringen og gjenoppbyggingen. Som et mellominntektsland bidrar Irak
175 selv med anslagsvis 80 prosent av den totale humanitære responsen, men landet har fremdeles behov for ekstern støtte.

Irakiske myndigheter har også et særskilt ansvar for det pågående rettsoppgjøret etter konfliktene, og for at det gjennomføres slik at rettssikkerhetsgarantier
180 ivaretas. Dette har vi også tatt opp med irakiske myndigheter. Rettssystemet er sterkt overbelastet på grunn av det høye antallet mistenkte Isil-krigere og -støttespillere. Men kampen mot Isil må føres med respekt for menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett. Uten rettferdig

185 rettergang risikerer Irak på ny å nøre oppunder motsetningene i befolkningen.
Dette har vært viktig i koalisjonens arbeid overfor irakiske myndigheter.

Om en drøy uke skal Irak velge ny regjering. Dersom den blir mer politisk
inkluderende vil Irak lettere kunne ta et oppgjør med Isil og andre former for
190 voldelig ekstremisme. Et politisk inkluderende styresett, reformer og forsoning
må til for å skape langvarig stabilitet i landet.

Valget blir også avgjørende for landets forhold til omverden. Vi er avhengig av
myndigheter som fortsatt ønsker å samarbeide om utfordringene som Isil og
195 annen terror utgjør for Irak, regionen og resten av verden.

President,

La meg gå over til situasjonen i Syria.

200

Konfliktene i Syria har skapt enorme ødeleggelser og lidelse. Millioner har
flyktet til nabolandene. Mange har også flyktet til Europa.

Isil kontrollerer fortsatt noen lommer øst i landet. Kampene i Nord-Syria har
205 imidlertid ført til at de kurdiske gruppene som har bekjempet Isil nå i stedet
fokuserer på å forsvare seg mot de tyrkiske styrkene. Det har igjen redusert det
militære presset mot Isil i de gjenværende områdene terrorgruppen kontrollerer.
Det er viktig at presset på Isil i disse lommene gjenopptas. Isil må ikke få
beholde områder under sin kontroll.

210

Det er også viktig å innrette innsatsen vår slik at vi sikrer at Isil ikke kan komme
tilbake til allerede frigjorte områder. Befolkningen må oppleve at
sikkerhetssituasjonen bedres og at de kan komme tilbake til hjemme sine.

215 Stabiliseringsinnsats i frigjorte områder i Syria er imidlertid mer utfordrende
enn i Irak, fordi det er utelukket å samarbeide med myndighetene på tilsvarende
måte som i Irak. Men på noen områder og via enkelte kanaler er det mulig. I
2018 har vi satt av 200 millioner til stabilisering og humanitære tiltak for å
reducere sårbarhet i Syria - såkalt «early recovery». Dette inkluderer
220 rehabilitering innenfor de humanitære kjerneområdene. Eksempler er medisinsk
utstyr, nødvendig vedlikehold av skoler og helseklinikker, lokalt landbruk og
matproduksjon, og reparasjon av vann- og avløpssystemer. Vi støtter ikke

225 bygging av nye sykehus eller større infrastrukturprosjekter. Minerydding og utdanning er to områder vi ønsker å prioritere enda høyere fremover.

President,

230 Det er fortsatt ingen politisk løsning på konflikten mellom det syriske regimet og opposisjonen, og de ulike partenes støttespillere. President Assad får blant annet militær støtte fra Russland og Iran og mener å kunne vinne konflikten militært. Han synes å ha liten vilje til å forhandle.

235 Men det er bare en politisk løsning som vil kunne gi den syriske befolkningen langvarig stabilitet og en fredelig utvikling. Det er igjen viktig for å unngå at terrororganisasjoner som Isil vokser fram.

240 Norge har lenge understreket at Assad ikke kan være en del av en langsiktig løsning.

FN har hittil avholdt ni forhandlingsrunder i Genève uten at partene noen gang har forhandlet direkte med hverandre.

245 Norge støtter FNs fredsmeklingsinnsats, både politisk og økonomisk. Løsningene for Syria og andre land i konflikt blir mer bærekraftige dersom også kvinner og sivilt samfunn involveres i fredsprosessene. Derfor er Norge blant annet pådriver for at syriske kvinner og sivilsamfunnsrepresentanter skal bidra i Genève-prosessen.

250 Grusomme krigsforbrytelser er begått i løpet av den over syv år lange krigen i Syria. Det er viktig at de ansvarlige for slike forbrytelser stilles til ansvar for sine gjerninger. Norge bidrar derfor til prosjekter som innhenter bevis for brudd på internasjonal humanitærrett og internasjonale menneskerettigheter i Syria.

255 President,

Norge og vestlige land er enige om ikke å bidra til langsiktig gjenoppbygging i Syria før en troverdig og inkluderende politisk overgangsprosess er i gang.

260 Vi ønsker ikke at bistandsmidler utnyttes av det syriske regimet for å støtte opp under egen legitimitet.

Selv om forholdene i Syria i dag ikke ligger til rette for slik langsiktig
265 utviklingsinnsats, er behovene for umiddelbare humanitære- og
stabiliseringstiltak enorme. Over 13 millioner mennesker trenger humanitær
hjelp i Syria. Over fem millioner av disse er barn.

Vår humanitære bistand skal redde liv, lindre nød og beskytte sivile, og er
270 forankret i prinsippene om humanitet, nøytralitet, upartiskhet og uavhengighet.
Norge yter denne bistanden basert på humanitære behov, og derfor både i
regime- og opprørskontrollerte områder. Den humanitære bistanden inngår
ikke som en del av kampen mot Isil, men vi vet samtidig at konflikter og
humanitære lidelser skaper grunnlag for at terroristorganisasjoner som Isil kan
275 vokse fram.

Norge har siden starten av konflikten mellom regimet og opposisjonen vært en
av de største humanitære bidragsyterne til Syria.

280 I 2016 ga Norge et løfte om ti milliarder kroner for å hjelpe mennesker i Syria og
nabolandene i perioden 2016 til 2019. Ved utgangen av 2018 vil vi ha gitt til
sammen minst 7,5 milliarder kroner siden 2016, og vi oppfyller løftet som
planlagt innen 2019. I 2018 er den norske støtten til Syria og nabolandene 2,25
milliarder kroner.

285

President,

Norske bidrag til å avhjelpe krisen i Syria og nabolandene har så langt ført til
gode resultater. To eksempler:

290

- Rundt én million mennesker i Syria har fått tilgang til vann- og
sanitærfasiliteter.
- 1,2 millioner syriske flyktninger i Jordan og Libanon har mottatt støtte til mat
gjennom kontantkort eller kuponger via Verdens matvareprogram (WFP).

295

Barn og ungdom er krigens største tapere. Mange har mistet alt: familie, venner,
skolegang. Det er samtidig disse barna som kan sikre Syria en framtid den dagen
krigen er over. 15 prosent av det norske Syria-løftet går til utdanning. Norge er
et av få land som øremerker så store summer til dette formålet. Med støtte fra
300 blant annet Norge har mer enn 1,2 millioner barn i Syria og nabolandene fått

utdanning gjennom FNs barnefond (Unicef). Nesten halvparten av disse er jenter. Da jeg deltok under Brussel II-konferansen i forrige uke, gjentok flere sentrale FN-organisasjoner og andre humanitære organisasjoner det store behovet for å prioritere støtte til utdanning. Det er svært viktig for framtida, men det er også viktig for å gi barn og unge en flik av normalitet i en helt unormal og dramatisk situasjon.

Under de to siste Syria-konferansene, der Norge var medarrangør, fikk vi også etablert overordnede avtaler med nabolandene om utdanning og sysselsetting. Dette innebærer at nabolandene tilrettelegger for grunnutdanning for syriske barn, i tillegg til yrkesutdanning og sysselsetting for syriske flyktninger. Utdanning er viktig for å bygge samfunn og ikke minst for å unngå at unge rekrutteres til ekstremistiske organisasjoner.

President,

La meg si noe om politiske utfordringer vi både har stått overfor og vil stå overfor i tiden framover.

I Irak er det en risiko for at latente sekteriske og etniske spenninger blusser opp igjen nå som Isil på det nærmeste er territorielt bekjempet. Denne risikoen forsterkes av at irakiske myndigheter av kapasitetshensyn har måttet benytte flere militser, inkludert sjamilitser med sterk tilknytning til Iran, for å ta tilbake områder fra Isil og trygge disse områdene.

Militsenes nærvær har en destabiliserende effekt i sunnidominerte områder og blant sårbare minoriteter som kristne og jesidier. Militsenes politiske arm ligger an til å gjøre det godt i neste ukes parlamentsvalg. Det kan få negative følger for det videre stabiliseringsarbeidet i Irak, og for mulighetene til å dempe de sekteriske spenningene som var en medvirkende årsak til Isils fremvekst og rekruttering.

Isil var og er en ekstremt brutal fiende. Isil brukte systematisk sivilbefolkningen som levende skjold. Dette gjorde frigjøringen av Mosul og Raqqa svært krevende. Koalisjonen og irakiske sikkerhetsstyrker la stor vekt på å unngå sivile tap. Det har vært viktig for irakiske myndigheter at sikkerhetsstyrkene kunne vinne befolkningens tillit.

345 Menneskerettighetsorganisasjoner har imidlertid anklaget koalisjonen og flere av dens samarbeidspartnere for tilfeller av brudd på folkeretten. Dette er noe koalisjonen tar alvorlig og etterforsker. Koalisjonen legger stor vekt på at kampen mot Isil føres i tråd med humanitærretten. Brudd på humanitærrettens regler er uakseptabelt, uansett hvem som måtte begå dem.

President,

350 Det vil alltid være risiko forbundet med bistand til land i konflikt.

Afghanistan-utvalgets rapport påpeker hvor krevende det er for utenforstående å bidra til at lokale styresmakter styrker egen legitimitet i befolkningen. Dersom giverne ikke har kjennskap til lokale maktallianser og andre lokale forhold er det vanskelig å vinne tillit på vegne av en sentralregjering.

355 Stabiliseringsarbeidet i Irak foregår i tett dialog med både føderale og lokale myndigheter. Områdene som prioriteres er der behovene er størst, uavhengig av sekterisk og etnisk tilknytning. Norges stabiliseringsinnsats i Irak kanaliseres dessuten gjennom partnere som kjenner de lokale forholdene og som har gode
360 anti-korrupsjonsrutiner.

I Syria kan uavhengige og upartiske humanitære aktører bli stemplet som samarbeidspartnere med enten regimet eller opprørsgrupper. En slik politisering av humanitær bistand tar vi avstand fra. Hjelpen må nå frem til nødlidende
365 uansett hvilket område de befinner seg i, eller hvilken side av konflikten de har stått på. Dette er et grunnleggende prinsipp i det humanitære arbeidet.

President,

370 De interne spenningene i Syria og Irak forsterkes ved at regionale aktører øver innflytelse med et bredt spekter av virkemidler. Både i Syria og i Irak ser vi en internasjonalisering av interne konflikter. Særlig synlig er Irans maktutøvelse, men også Tyrkia og andre aktører spiller viktige roller. Maktforholdene er i stadig endring. Russland er et eksempel. Landet har de siste årene fylt et
375 maktvakuum i regionen, og har økt sin innflytelse ytterligere ved å støtte Assad-regimet militært.

Det regionale maktspeillet er krevende å forholde seg til. I dette landskapet er det

380 viktig å bevege seg forsiktig og med stor fleksibilitet. Det gjelder ikke bare våre
militære bidrag, men også vårt sivile engasjement. Her som i andre komplekse
konfliktområder vil faren for utilsiktet å involveres i lokale og regionale
konflikter alltid være stor. Våre lokale og internasjonale samarbeidspartnere
385 kjenner regionen godt og vi holder også selv jevnlig kontakt med lokale
myndigheter.

La meg gjøre det helt klart: Norges militære innsats har vært og skal være
begrenset til kampen mot Isil. Norsk innsats skal bidra til å stabilisere frigjorte
områder for å hindre at Isil igjen skal få fotfeste. Det er krevende, men ikke
390 umulig. Vi holder tett kontakt med allierte, partnere og lokale myndigheter vi
samarbeider med på bakken for så langt som mulig sikre at våre midler bidrar til
dette målet.

President,

395

Vi må sikre at det vi har oppnådd i kampen mot Isil ikke går tapt.

Vi skal fortsette å ta vår del av ansvaret for å trygge verden mot Isil.

400

Kilde

www.regjeringen.no

Emner

IS, ISIL, Redegjørelse, Redegjørelse i Stortinget, Terror, Terrorisme

405

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/kampen-mot-isil>

410

415